

OKENSKA SLIKA – VITRAŽ

Nastane s sestavljanjem barvnih stekel, ki so med seboj povezana z okvirji iz svinca. Podrobnosti so ponavadi naslikane na steklo. Tudi za vitraž se izdelata karton, posebej se izdelata tudi barvna stekla, ki jih dobimo z brušenjem. Steklo ponavadi razrežejo z diamanti ali kovinskimi rezili. Na koncu zložijo stekla v svinčene okvirje, ki jih sestavijo s spajanjem – segrejejo kovino in jo zlijejo skupaj.

ZGODOVINA: najstarejša slika na oknu nastane v 11.st. – romanika. Njihova uporaba se razširi v gotiki – 13.-15.st. To slikarstvo nadomesti stensko slikarstvo. Zelo popularni tudi v obdobju secesije – konec 19. in začetek 20.st. – najbolj znan slikar *STANE KREGAR*.

STIČNA

To je eden najstarejših in živih samostanov. Ustanovitelji so cistercijani (poznamo tudi uršulinke, dominikance, frančiškane, kartuzijane,...), jezik je romanika, čas – 12.st. Za svoje delovanje rabi: cerkev, celice (za menihe), jedilnico (refektorij), kapiteljsko dvorano (sejna soba), križni hodnik, vrt, ... V romaniki nastane: cerkev, dvojna okna – *BIFORA*, v gotiki križni hodnik, v baroku pa cerkev takšna kot je danes. Stična je najbolj znana po 1. stiškem rokopisu in po samostanu.

SLIKARSTVO ILUMINIRANIH ROKOPISOV

To slikarstvo lahko imenujemo tudi miniaturno, rokopisno ali knjižno slikarstvo. To je okraševanje rokopisnih svitkov in knjig, ki so največkrat izdelani iz pergamenta, papirusa ali papirja. Krasi se velika začetnica oz. prva črka v besedilih – *INICIJALA*. Naslika se lahko spremna ilustracija k besedilu ali pa kar cela okrasna stran, ki se vloži v rokopis. PODLAGE: *najstarejša – *PAPIRUS* – Egipt, nastane iz papirusovega trsta; *PERGAMENT – predhodnik papirja, izdelovali iz pergamentnih kozjih kož; *PAPIR – iz lesa, iznašli so ga Kitajci, v Evropo pride s križarskimi vojnami, 12.st. ZGODOVINA: *2.st. pr. Kr. V Egiptu – *KNJIGE MRTVIH* – zvitki, knjižni, tako ime zato, ker so jih dajali v grobnice in v njih zapisovali uroke, da bi mrtvi imeli boljše življenje. *4.st. po Kr. Knjižne zvitke nadomestijo *KODEKSI* – podatkovnik, zbirka nekih pravil, to so rokopisne knjige, ki so imele platnice iz lesa ali pergamenta. Posebej pomembni rokopisi – *HORARJI*, ki so izhajali v Franciji v gotiki, za cerkveno gospodo, v njih pa so bile molitve razdeljene po dnevih, letnih časih ali urah. Pomembni zaradi raznih poskusov upodobitve prostora, stavb, pokrajin in takratnih žanrskih vsakdanjikov. Pojavljajo se v koledarskih straneh. Rokopis se razvije tudi v Stari Ameriki in v islandski umetnosti. *Razvoj se zaključi z izumom tiska. Delavnice, kjer so prepisovali rokopise – *SKRIPTORIJI*.

MINIATURNO SLIKARSTVO – portretno slik. majhnih dimenzij – 15.-18.st.

AKVAREL

Je sinonim za vodne barve. Uporabljajo se bele vpojne podlage. Barve se med seboj še posebej prelivajo, kadar je akvarel moker. Nikoli ne moremo nanašati ene barve čez drugo. Akvarelne barve ustvarjajo mehke barvne prehode. Poznamo jih že od egipčanskega cesarstva.

KOLAŽ

To je slika, ki nastane z lepljenjem različnih materialov na različne podlage. To je lahko platno, papir, les, ... Predhodnik kolaža je mozaik. Razvije se v obdobju kubizma, začetek 20.st. Začetnika – Pablo Picasso, George Braque.

HAPPENING

Drug izraz je performance. Pomeni neko dogajanje, gre za predstave različnih vrst, v katerih se povezujejo značilnosti gledališča, filma, plesa, glasbe, slik., kip. in realnega življenja. Dogaja se lahko na odru ali na prostem. Osnovna ideja happeninga je bila, da bi umetnost spet povezala z življenjem. Začetnik – Salvador Dali.

RISBA

Predstavlja temelje vseh likovnih umetnosti. Najpomembnejše izrazno sredstvo je *ČTRA/linija*. Črta se omejuje samo na najbolj bistvene značilnosti. Pozna različne risalne tehnike: *BARVNI SVINČNIK*, *OGIJE*, *KREDA*, *ČOPIČ*, *PERO*, *TRSTIKA* (zadnje tri so v kombinaciji s tušem). ZNAČILNOSTI: *najstarejši pripomoček je oglje, ki je idealen za senčenje. Za sabo pušča prašno in mehko sled na podlagi. *Kreda je po lastnosti med ogljem in svinčnikom, najbolj pogosto se uporablja *RDEČA KREDA* »*Sangil*«, za akte. Pozna tudi pastelne krede – barvne. *Svinčnik uporabljajo predvsem za izdelovanje vseh vrst študij, posebna varianta – *SREBRNI SVINČNIK*, ki omogoča bolj ostro sliko, konica se ne zraha tako hitro. *Pero – risarji so v preteklosti uporabljali naravno peresa, ki jih risarji uporabljajo največ za krajine. To jim je omogočalo risanje kontrastov. *Kovinsko pero omogoča predvsem čiste linije, ni nobenih posebnih kontrastov v debelini črte. Uporablja se za risanje hitrih

skic in odtisov. Posebna oblika – »*LAVIRANA PERORISBA*« risar nariše risbo, nato pa vzame čopič in risbo dodatno raztopi; če uporablja rjavo barvo – *SEPIJA*, če pa črno pa se imenuje to *GRISALLE*. *Čopič se tako kot pero, uporablja v kombinaciji s tušem, z njim lahko dosežemo izjemen kontrast, tanke, debele in lepe črte. *Trstika – priostreno bambusovo steblo, uporabljali se jo predvsem tisti slikar., ki so hoteli uporabiti bolj ostre linije, ker tukaj ne moremo doseči kontrastov.

STRIP

Je risba, ki se povezuje z besedilom. Poznamo 2 vrsti stripov: *pustolovski, znanstveno fantastični, zgo., detektiv., *karikature (izpostavimo neko lastnost). Takšen strip, ki ga poznamo danes se je razvilv ½ 20.st. Naj znan slikar stripov je Miki Muster.

GRAFIKA

To so risarka in slikarska dela, ki nastajajo s pomočjo natisovanja s prej obdelane plošče – *MATRICA*. Ta je lahko izdelana iz različnih materialov, mehanično ali kemično. Začetni namen grafike je bilo razmnoževanje preprostih risb, kasneje pa se začeli v tej tehniki reproducirati kopije znanih slik. Prava grafika je vedno reproduktivna. Poznamo tudi napravo grafiko – *MONOTIPIJA*, risba, ki se nariše z vodenimi barvami na stekleno/kamnito podlago in se to potem odtisne. Avtorska ali umetniška grafika je pa tista, kjer avto izdela sam matrico in jo potem v omejenem št. izvodov odtisne, največ 100. V Slo. mamo posebno prireditvev »Mednarodni grafični bienale«, ki je na vsaki 2 leti. Ločimo 3 vrste grafičnega tiska: *VISOKI TISK – linoles in lesoles, *GLOBOKI TISK – jedkanica in baklorez, *PLOSKI TISK – litografija in sitotisk.